

Plus Achtergrond

De opmars van de weggeefwinkel: geen Black Friday, maar Green Friday

Een gebruikt sinterklaascadeau, dat kan natuurlijk ook. Twee vrij nieuwe, grotere 'weggeefwinkels' in Amsterdam gaan de kringloopwinkels achterna. Maar dan gratis, ook op Black Friday.

Bart van Zoelen 25 november 2021, 07:00

Het Afvalpaleis is een duurzaamheidscentrum in Oost. In de 'woonkamer' kunnen mensen koffie drinken en met elkaar praten. BEELD BIRGIT BIJL

In Amsterdam-Oost moet het een gewoonte worden, zegt Janneke Jansen op de Haar van duurzaamheidscentrum Jungle Amsterdam: "Als iets kapot is, loop je even naar het Afvalpaleis." Wie zijn stofzuiger de geest ziet geven, treft in deze weggeefwinkel pal aan de Dappermarkt handige buurtgenoten die het apparaat mogelijk nog kunnen repareren. En anders is hier misschien gratis en voor niets een gebruikte stofzuiger te krijgen.

De weggeefwinkel, die hier binnenkort zijn eerste verjaardag viert, voorziet alvast duidelijk in een behoefte in de buurt waar niet iedereen het even breed heeft. Even na de opening om elf uur wachten op een vrijdagochtend verschillende klanten op hun beurt in de koffiehoeke. Daarmee is het in het Afvalpaleis duidelijk drukker dan toen hier jaren geleden een filiaal van Blokker zat.

Maximaal vijf spullen mogen ze meenemen uit het winkelaanbod dat is afgedankt door andere buurtbewoners. De circulatie in de uitstalkasten is hoog. Behalve apparaten als een ventilator of een waterkoker zijn er ook veel tweedehands kleding, dvd's en kinderspeelgoed verkrijgbaar. Het mooiste is de afgelopen weken nog achter de hand gehouden voor komende zaterdag, als het Afvalpaleis vanwege sinterklaas en kerst een 'cadeautjesmarkt' organiseert met spullen die soms nog zo goed als nieuw in de doos zitten. Daarmee is de weggeefwinkel precies het tegenovergestelde van Black Friday, de koopjeskermis waarmee grote winkelketens ook morgen schreeuwen om aandacht.

Antikapitalistische fantasie

Binnen Amsterdam zijn de weggeefwinkels duidelijk in opmars, al is het verschijnsel bepaald niet nieuw. Al tientallen jaren geleden werden in kraakpanden stellingkasten ingeruimd waar allerhande snuisterijen werden weggegeven. Dat gebeurde vanuit de antikapitalistische fantasie dat de echte winkels wel konden inpakken als hun klanten even verderop voor niets hun slag konden slaan.

consumptiemaatschappij, waar alles in het teken staat van kopen, kopen, kopen, zegt Jansen op de Haar. "Laten we een keer ophouden met alleen maar meer consumeren en produceren. We hebben al zo ongelofelijk veel spullen."

Het verschil met het verleden is dat je in zo'n kraakpand maar net moest weten wanneer je daar terecht kon. In het Afvalpaleis kan iedereen op de bonnefooi binnenlopen, want de shop is dankzij de vele vrijwilligers grote delen van de week open en ook nog eens in een drukke winkelstraat. Hetzelfde geldt voor een andere nieuwe weggeefwinkel, in Noord, al is die stukken kleiner. Vlak bij het Waterlandplein was daar vorige week de officiële opening in de Bakkumstraat.

In het Repair Café in het Afvalpaleis worden producten getest en gerepareerd. BEELD
DIRGIT BIJL

De opmars van de weggeefwinkels is des te opmerkelijker omdat ook de kringloopwinkels blijven groeien. Geschat wordt dat hun aantal in Nederland boven de duizend ligt. Ook daar nemen ze morgen Black Friday op de korrel. Brancheorganisatie BKN, waarbij de 230 grotere kringloopwinkels zijn aangesloten, roept de dag al jaren uit tot Green Friday.

Bij de kringloopwinkels noemen ze duurzaamheid uitdrukkelijk als reden van bestaan, naast de werkgelegenheid die ze als sociale ondernemingen zonder winstoogmerk bieden aan duizenden mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Via de BKN-kringloopwinkels is vorig jaar 149 miljoen kilo aan spullen ingezameld waarvan ongeveer de helft is terechtgekomen bij een nieuwe eigenaar en nog eens een derde is gerecycled. Dat leidde vorig jaar tot een CO₂-besparing die gelijk staat aan 86.000 voetbalvelden bos. “Tweedehands of niet kopen is het duurzaamste,” zegt BKN-directeur Leonie Reinders. Kringloopwinkels proberen zich daarom komende jaren te ontwikkelen tot ‘circulaire ambachtscentra’, waar mensen uit de buurt terecht kunnen om kapotte spullen te leren repareren.

Reinders ziet de weggeefwinkels niet als concurrenten. “Ik denk dat we elkaar alleen maar aanvullen, waarbij de weggeefwinkels meer gericht zijn op armoedebestrijding en de kringloopwinkels op duurzaamheid.” Ze herkent zelfs wel iets terug uit de jaren tachtig van de vorige eeuw toen de kringloopwinkels opkwamen. “In die crisistijd waren die ook meer op armoede gericht en het bieden van werkgelegenheid.”

Te kleine schoenen

Voor de weggeefwinkel in Noord geldt zeker dat de schrijnende armoede in de buurt de eerste prioriteit heeft. “Omdat je kinderen met te kleine schoenen ziet rondlopen en je ze kunt helpen aan speelgoed waar ze het geld niet voor hebben,” zegt initiatiefnemer Monique Egberts. Twee jaar geleden won ze met haar toen in een nog krappere pandje in de Beemsterstraat gevestigde weggeefwinkel de Omarmprijs, de prijs voor het beste Amsterdamse initiatief tegen armoede. Voor een collega-vrijwilliger werd laatst alvast een tas met speelgoed klaargezet. “Met pakpapier. Sommige gezinnen hebben gewoon geen geld voor de feestdagen.”

Te kleine schoenen

Voor de weggeefwinkel in Noord geldt zeker dat de schrijnende armoede in de buurt de eerste prioriteit heeft. “Omdat je kinderen met te kleine schoenen ziet rondlopen en je ze kunt helpen aan speelgoed waar ze het geld niet voor hebben,” zegt initiatiefnemer Monique Egberts. Twee jaar geleden won ze met haar toen in een nog krappere pandje in de Beemsterstraat gevestigde weggeefwinkel de Omarmprijs, de prijs voor het beste Amsterdamse initiatief tegen armoede. Voor een collega-vrijwilliger werd laatst alvast een tas met speelgoed klaargezet. “Met pakpapier. Sommige gezinnen hebben gewoon geen geld voor de feestdagen.”

Dit jaar is de weggeefwinkel neergestreken in de Bakkumstraat, al is Egberts’ zoektocht naar een nieuwe winkelruimte alweer begonnen, want deze voormalige fietsenstalling in een portiekflat wordt vanaf september weer verbouwd tot een woning. Op haar beurt ziet ze de kringloopwinkels ook niet als concurrent. Die hebben door de populariteit van vintage en authentieke spullen een nieuwe doelgroep gevonden onder mensen die hechten aan duurzaamheid en zijn er daarmee niet goedkoper op geworden, zegt Egberts. “De mensen die het echt nodig hebben, hebben geen geld voor de kringloopwinkel.”

Toch onderstreept ook zij de duurzaamheid van de weggeefwinkel. “We hebben vandaag weer heel wat spullen gered.”

In Oost werkt het Afvalpaleis als een visitekaartje voor duurzaamheidsorganisatie Jungle Amsterdam. In de weggeefwinkel ontdekken buurtbewoners als vanzelf dat ze hier ook kunnen leren repareren. Buurtgenoten met twee rechterhanden buigen zich over de kapotte koffiezetapparaten die zijn binnengebracht.

Kleding wordt gesorteerd in weggeefwinkel het Afvalpaleis. BEELD BIRGIT BIJL

Als het apparaat niet meer te redden is, wordt het per bakfiets netjes en gescheiden van het huisvuil afgevoerd. Het dichtstbijzijnde afvalpunt zit tegenwoordig halverwege Diemen en de chemokar bestaat niet meer, dus ook daar komt het Afvalpaleis goed van pas. In workshops wordt uitgelegd hoe de buurtbewoners hun vaak oudere huizen zuiniger kunnen verwarmen – ook geen overbodige luxe nu de gasprijzen omhoog zijn geschoten. Verder kunnen ze hier een afspraak maken met de ‘Fixbrigade’, die kan helpen met het dichtstoppen van kieren en tochtgaten.

Stille protest

Stadsdeel Oost is enthousiast over de weggeefwinkel die antikraak, met ultragoedkope huur, en met zo'n honderdduizend euro subsidie van het stadsdeel is gevestigd in de Dapperstraat. “Als stad zijn we goed in staat om met duurzame koplopers in gesprek te komen, maar deze weggeefwinkel lukt het ook om het peloton te bereiken,” zegt stadsdeelbestuurder Rick Vermin. “Dat wordt alleen maar belangrijker als je denkt aan de stijgende gasprijzen.”

Het stille protest van het Afvalpaleis tegen de consumptiemaatschappij sluit naadloos aan op de manier waarop Jungle Amsterdam aankijkt tegen de plannen om met hele wijken tegelijk over te gaan op duurzame energie. “We moeten eerst maar eens zorgen dat we minder nodig hebben,” zegt Jansen op de Haar. “Duurzamer produceren is leuk, maar de beste manier om dat te bereiken is minder produceren.” Zoals het ook prima is om woonwijken van het aardgas af te halen, maar in oude buurten met tochtige woningen is al een wereld te winnen door kieren dicht te stoppen en veel minder energie te verbruiken.

“Neem gewone Amsterdammers mee in een duurzame levensstijl zonder over duurzaamheid te beginnen,” zegt Jansen op de Haar. “Want duurzaam klinkt als duur.” Intussen is de doelgroep vaak al heel duurzaam bezig. “Ze gooien niets weg, hergebruiken van alles en zijn zuinig met energie.” Als het aan haar ligt wordt dit iets wat arm en rijk bindt in Amsterdam-Oost. In dat opzicht kunnen Amsterdammers met weinig geld als voorbeeld dienen voor de rest van de stad.

“Het stigma dat hergebruik voor arme mensen is, moet weg. Dit zou iedereen moeten doen. Hier in het Afvalpaleis komen ook studenten en moeders met kinderen spullen halen en brengen. Niet alleen arme gezinnen, maar ook kinderen van de vrije school met hun ouders.”

Ook de cadeautjesmarkt van komend weekend dient datzelfde doel. Want bijna iedereen heeft toch wel spullen in de kast die nauwelijks worden gebruikt, zegt Jansen op de Haar.

“Bijvoorbeeld omdat je ze cadeau hebt gekregen en het gevoel hebt dat je ze daarom niet kunt wegdoen. Maar als je daar nou iemand anders een plezier mee doet, verandert dat toch de zaak.”

www.jungle.amsterdam

www.stichtingweggeefwinkelamsterdam.com